

УДК 654.197.01:316 + 654.197:658.310.13:159.9

Степура І. В., ст.лаб. лабораторії когнітивної психології
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ

РОЛЬ «ЯКІРНИХ» ВЕДУЧИХ НОВИНИХ ПРОГРАМ НА БРИТАНСЬКОМУ ТА АМЕРИКАНСЬКОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті вивчаються особистісний та соціально-психологічний вимір телевізійної новинної журналістики США та Великої Британії. У Сполучених Штатах склалася концепція «ведучого-якоря» — основного ведучого і водночас редактора. Між тим на британському ТБ ролі ведучого і редактора децю розмежовано.

Ключові слова: новинна журналістика, ведучий, телебачення.

Дослідження моделей мовлення в США і Великій Британії, роль особистості журналіста в них, висвітлювалися в багатьох роботах (О. К. Мелещенко, Б. І. Любимов, Н. Є. Орешкіна, D. Altheide, N. Calmer, P. Davison, G. Herbert, B. McNair). Різні моделі мовлення, навіть при певній схожості ідеологічних та мовних установок, пропонують свої рецепти, зумовлені історією та традиціями політичної культури суспільств. **Об'єктом** нашого дослідження є місце ведучого журналіста в європейській та американській моделях мовлення. **Предмет** — особистісний вимір в роботі новинних служб внутрішнього телемовлення США і Великобританії.

Основний виклад. У європейській моделі мовлення, починаючи з епохи радіо, панувала держава. Її трансформацією стала модель «суспільного мовлення», коли між державою і мовником, виникає структура, фінансована за рахунок податку з громадян, яка має незалежну Керівну Раду (у Великобританії — це BBC Траст), та / або систему громадських спостережних рад. Американська модель мовлення з самого початку — приватна. Незалежність тут досягається через існування кількох великих приватних телерадіокомпаній і безлічі співпрацюючих з ними локальних станцій, що передають загальнонаціональний блок передач. Суспільне телебачення в США — це освітнє ТБ. У концепції новинного мовлення в США роль ведучого журналіста, т.зв. «якоря» (Anchorman, anchor), який часто виконує і роль головного (старшого) редактора інформаційної служби, традиційно висока. Як правило, він веде програму «світових» або «вечірніх» новин [2]. Розглянемо це на прикладі «великої трійки» американських телеканалів (зараз говорять про «четвірку»), додаючи сюди Fox; з'явилися й кабельні канали, що мають найбільш тривалу історію спілкування з американським глядачем. CBS Evening News — вечірні новини мережі CBS. З 1948 по 1962 рр. провідним журналістом-«якорем» був Дуглас

© І. В. Степура, 2014

Едвард. Він вів перший щоденний випуск новин і підсумкову передачу за тиждень. У 1962 р. його змінює Уолтер Леланд Кронкайт-молодший (1916–2009) — легендарний американський телерадіожурналіст, ведучий програми CBS Evening News протягом 19 років (1962–1981). Він повідомляв американцям про початок Другої світової війни, висвітлював в'єтнамську війну, смерть президента Джона Ф. Кеннеді, Уотергейт, і кризу з заручниками в Ірані. У 1981–2005 рр. основний ведучий новин CBS — Ден Разер. З 2006 р. — Кеті Курик. Конкурентом на іншому основному каналі є вечірні новини — NBC Nightly News, що виходять з Рокфеллерівського центру в Нью-Йорку. Прообразом передачі була новинна програма Huntley-Brinkley Report (1956 г.). Власне назва з'явилася в 1970 р. — тоді за столом у студії Джон Чанслор та Девід Брінклі (1970–1982). У 1982–2004 рр. — провідний журналіст Том Броко (1982–2004), з 2004 р. Брайан Уільямс. ABC World News — новинна передача телеканалу ABC. З 1953 по 1983 рр. в ефірі різні «якірні» ведучі: Джон Чарльз Дейлі, Боб Янг, Франк Рейнольдс, Гаррі Різанер. У 1976 р перша жінка — «якір» Барбара Уолтер (1976–1978), далі Рон Арледж (1978–1983). З 1983–2005 рр. в ролі «якоря» Пітер Дженнінгс, з 2006–2009 рр. Чарльз Гібсон, з 2009 р.—Дайана Сойєр. Більшість провідних журналістів США походила з середнього класу (достаток вище середнього), з малих та середніх міст на середньому Заході і Півдні. Але основна маса журналістів сьогодні — з великих міст та їх передмість (наприклад, Нью-Йорка або Чикаго), закінчили коледж з національною репутацією, але прагнуть почати кар'єру в малому місті, де освоюють традиційні цінності основної аудиторії. Американський журналіст мобільний. В масі тележурналіст не багатий, хоча через професію близький до еліти і може успадковувати якісь її звички. Успішний тележурналіст обзаводиться квартирою у великому місті після 40 років і заміським будинком в престижному місці, але цим вони не відрізняються від інших професіоналів (наприклад, вчених) [3, с.211].

У Великій Британії на радіо історично культивували цінності державної служби, було превалювання «національного інтересу», громадського, міжпартійного і парламентського консенсусу [4]. До Другої світової війни на радіо працюють диктори (Джон Снегг, Стюарт Хібберд). Ближче до творчого ведення підійшов Річард Дімблбі, у 1939 р. — він перший військовий кореспондент. У 1955 р. почалося мовлення ІТV — альтернативного до ВВС регіонального телеканалу. Відомим телеведучим-новатором в 1950–1960-х був Артур Мікельмор. Він вів передачу Tonight («Сьогодні ввечері», 1957–1965, ВВС). Тематика: хроніка поточних подій, новини мистецтва і науки. Стиль програми був неформальний: творча група не прагнула приховати студійне обладнання, А. Мікельмор вів програму психологічно «розслаблено», сідав на край столу, йому телефонували з режисерської кімнати. В програмі виступали професійні та народні співаки. На початку 1970-х рр. новини вела Роберт Дугал, Річард Уйтмор, Кеннет Кендалл. Першою постійною ведучою-жінкою стала Ангела Ріппон (раніше в 1961 р новини вела Нан Уінтон, але глядачі протестували проти жінки-диктора). На ВВС було переважання колективно-редакційної роботи, але при цьому особливої пошани до урядових структур також не спостерігалось. Політики критикували корпорацію в цілому, але не окремих журналістів. Повноправними «якорями» на ТВ можна вважати Пітера Сіссонса і Анну Форд. В результаті реформ на ВВС ім в 1990-х рр. було надано більше прав при формуванні випусків. А. Форд починала репортером, читала новини для ІТV і ВВС. Пітер Сіссонс — відомий політичний журналіст. Новини він почав вести у мережі ІТV в 1976 р. Пізніше

на BBC [5]. Сьогоднішні якоря BBC: Х'ю Едвардс, Філіп Хейтон, Фіона Брюс, Кейт Сильвертон, С'ян Вільямс, Наташа Каплінські – це вихідці із середнього й вищесереднього класу, випускники провідних англійських університетів та економічних шкіл, деякі раніше займалися наукою. В цілому їх положення в британському суспільстві високе. Це в якомусь сенсі соціально зближує їх з ведучими новин в США. Однак редактор новин залишається головною фігурою. Відомі редактори: Аманда Франсуорт, Кевін Бекхерст, Олівер Крейг. На британському ТБ як і раніше сильний освітній, просвітницький тренд. Виклад в новинах ведеться від імені еліти, «лондонських розумників», вони зважені. В британських новинах сильна ідеологічна складова — там багато прихильників лейбористів, і менше консерваторів [4]. Для європейських країн характерно транслювання в програмах традиційних ідеологічних доктрин: правобуржуазних, соціалістичних, християнсько-соціалістичних і т.д. А в американських новинах виокремлюють принципи: етноцентризм і патріотизм (орієнтація на внутрішні новини, американська нація «найголовніша», схвалюються країни, де успадковуються американські соціально-політичні практики, внутрішні труднощі та кризи розуміються як наслідок зловживання владою або некомпетентності окремих політиків, і лише пізніше як прорахунок центральних властей), альтруїстична демократія (держава для людини; боротьба з корупцією); права людини і законність (змагання героїв і злодіїв, де герої завжди чесні, і присвячують себе суспільному благу), відповідальний капіталізм (чесна конкуренція, гендерна рівність, опора на малу або традиційну сімейну фірму як основу процвітання, прихована критика монополій, споживчі організації як протипага диктату бізнесу); провінційний пасторалізм (сільські та антиіндустріальні цінності, традиційні цінності як основа моралі) [3, с. 45–47]. У. Кронкайт зазначав, що кабельні мережі, які отримали розвиток в США в 1960–1970-х рр. (тоді ще локальні — адже не було доступного супутникового ТБ), ставлять заголовок раніше тексту новини (тобто страждають певною сенсаційністю), що у відсутності вагомих національних новин відкриває шлях розповідям про вбивства, скандали зі знаменитостями, засоби оздоровлення, тобто знижують планку новин [3, с. xiv]. Думки, які висловлені локальними студіями новин здебільше консервативні, бо традиціоналісти сильні в провінції, а ліберали в крупних містах. Організація новин відрізняється тим, що складається з автономних професіоналів, які мають право на власні судження. Загальна маса репортерів та авторів грають консультативну роль у виборі історії перед старшими редакторами, але вони мають деяку автономію у виробництві історії, редактора можуть приховано формулювати замовлення на висвітлення та акценти у висвітленні тих чи інших подій. «Зоряні» автори майже повністю автономні, вони користуються повагою і попитом як престижні романисти в літературі, обговорюючи історію зі старшим редактором, тільки якщо вони самі того хочуть [3, с. 124]. Вони висловлюють свої думки, навіть якщо з ними не погоджується керівництво мережевих станцій, яке транслює національні новини за договором. В середині-кінці 1960-х рр. якоря вже мали власний голос, виступаючи як автономні зірки. Так на NBC, коли Чет Хантлі підтримував війну у В'єтнамі і озвучував свої коментарі, а Девід Брінклі, навпаки, сумнівався в її доцільності, це відбивалося в компонуванні програми. Разом з тим, якоря розуміють себе як фігури національного масштабу і бачать грань між своєю і громадською думкою. В епоху Д. Брінклі та Д. Чансілора «якоря» писали текст випуску самостійно [2]. У. Кронкайт намічав план випуску, вибирав репортажі та сюжети, редагував їх тексти. Він жваво

цікавився освоєнням космосу і тому звертався в своїх випусках новин до цієї тематики [3, с. 87–88]. Деніель Шоре в 1976 р був звільнений, тому що стояв в опозиції до деяких конгресменів і нібито навіть сприяв витоку секретних документів. Ден Разер (CBS) як кореспондент в Білому Домі був дуже критичний до адміністрації. Будучи вже якорем під час інтерв'ю по справі «Іран-контрас» лаявся з віце-президентом Джорджем Бушем-старшим (вибачався наступного дня). Висловлюючи протест проти війни в Афганістані, Разер наряджався в студії в одяг афганського моджахеда. В США в'єтнамська війна, політика Р. Ніксона, розкололи американське журналістське співтовариство. Схожа картина була і у Великій Британії. Внутрішня криза в Північній Ірландії викликала суперечки між BBC і урядом з питань її висвітлення, але є й відмінність — у разі бойових дій з Аргентиною за Фолклендські (Мальвінські) острови, ЗМІ консолідувалися та встали на проурядову точку зору. Останнім часом на британських каналах стиль ведення новин став більш неформальним, що дозволяє деяким британським дослідникам говорити про таблоїдизацію, американізацію [5].

Цікава і етимологія слів «anchor», «anchorgerson» яка відображає нюансовість англійської мови в залежності від практики телемовлення в тій чи іншій країні. Слово «anchor man» було вперше застосовано до Едварда Суейзі, постійного учасника ігрового шоу «Хто це сказав?» («Who Said That?», NBC / ABC, США). Учасники відгадували джерело цитат, взятих з теленовин. Журналісти помітили, що Суейзі ніби «пов'язує» весь перебіг програми. Суейзі був творчою натурою — вів новини на NBC («Camel News Caravan»), був актором театру і ТБ. Тим не менше, найбільш відомим «якірним ведучим» став не Суейзі, а Кронкайт. Пізніше слово «anchor» стали застосовувати до постійного (ведучого) репортера в складі групи (бригади). Його стали вживати й до постійних або особливо значущих експертів в шоу. «Якір» в телевиробництві одночасно об'єднує творчу групу і дає всьому проєкту стабільність в очах глядача. [6]. На сторінці коментарів словника Мультитран в Інтернеті повідомляється, що «anchor» — це телеведучий і вказується, що це варіант американської англійської мови («anchor man», «anchor woman»). У Великій Британії щодо ведучого новин довго в ходу був вираз «newsreader» (близьке до поняття «диктор»), що відображає традиції колективного ведення [1]. Є й нейтральний термін: «TV news presenter». Слово «anchor» дедалі стає міжнародним та закріплюється за відомим журналістом, обличчям передачі, а то і всього тематичного сегменту каналу. Так Лоуренс Співак — постійний «якірний» ведучий «Зустрічей з пресою» («Meet The Press», NBC). Є терміни «провідний якір», «головний ведучий» — lead (leading) presenter, lead anchor.

Висновки. Концепція «якоря» склалася в американській журналістиці в рамках комерційної моделі. Причини цього наступні: 1) американська модель новин виходить з принципів, а не з ідеології, 2) висвітлення новин ведеться з позиції основної маси традиційно налаштованого населення — середнього класу, 3) новини мають комерційно привабливий характер. Ці принципи більш сприяють персоніфікованій «людяній» журналістиці. При цьому не треба змішувати психологічний стиль ведення і можливість впливати на редакційну політику, мати право голосу. Ось чому в США «телезірки» зі світу новин часто поєднують функцію ведення та редакторської роботи. У британській моделі робота новин відбувається в річці колективно-редакторської моделі, лише на початку 90-х років XX століття з реформами на телебаченні, зросла роль ведучих у підготовці новин. До того індивідуальність ведучих виражалася в створенні програм на освітні та культурні теми, документалістиці. Роль редактора

та ведучого рознесена. Американізація британських ЗМІ часто розглядається як негативний фактор, але якщо внаслідок цього на телеекрані з'явиться різноманітність громадської думки та особистісне забарвлене бачення подій, яке не буде шкодити традиційному англійському виражено-об'єктивному стилю новин, то чому б і ні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anchor [термин] [Электронный ресурс] // Мультитран (англ.-рус. словарь). — Режим доступа: <http://www.multitrans.ru/c/m.exe?CL=1&s=anchor+area&l=1>
2. Calmer N. The Anchorman/Ned Calmer. — NY: Doubleday, 1970.— 365 p.
3. Gans H. Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time / Herbert J. Gans. — Evanston: Northwestern University Press, 2004.— 424 p.
4. Garnham N. Has public service broadcasting failed? // Life After the Broadcasting Bill / Millar, Norris (eds).— Manchester: Manchester Monographs, 1989.— 17–35 pp.
5. McNair Brian News and journalism in the UK: a textbook / Brian McNair.—3rd ed. — Routledge: NY, London. — 256 p.
6. Zimmer Ben Was Cronkite Really the First “Anchorman”? How we came to use the term / Ben Zimmer // Slate. — July 18 2009. — Mode of Access: http://www.slate.com/articles/news_and_politics/explainer/2009/07/was_cronkite_really_the_first_anchorman.html

Степура І. В., ст. лаборант лабораторії когнітивної психології
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ

РОЛЬ «ЯКОРНЫХ» ВЕДУЩИХ НОВОСТНЫХ ПРОГРАММ НА БРИТАНСКОМ И АМЕРИКАНСКОМ ТЕЛЕВИДЕНИИ: СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье изучаются личностное и социально-психологическое измерения телевизионной новостной журналистики США и Великобритании. В Соединенных Штатах сложилась концепция «ведущего-якоря» — основного ведущего и одновременно редактора. Между тем на британском ТВ роли ведущего и редактора несколько разнесены.

Ключевые слова: новостная журналистика, ведущий, телевидение.

Stepura I. V., senior laboratory assistant
Cognitive Psychology lab at the G. S. Kostyuk institute of Psychology
of NAPS of Ukraine, Kyiv

THE ROLE OF ANCHORPERSON IN TV NEWS JOURNALISM IN THE UK AND THE UNITED STATES: A SOCIO-PSYCHOLOGICAL ANALYSIS

Personality and socio-psychological dimensions of TV news journalism in the USA and the UK are studied in the article. In the United States, the concept of anchor, who is the main TV news presenter and an editor at the same time, took shape. Meanwhile, the roles of presenter and editor on the British TV are a bit spaced.

Key words: news journalism, host, anchor, TV.